

विपद्जन्य घटनाबाट क्षतिग्रस्त उद्योगलाई सहयोग तथा राहत प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९

प्रस्तावना: विपद्जन्य घटनाबाट क्षतिग्रस्त लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको प्रवर्द्धन, विस्तार र संरक्षण गर्ने कार्यमा सहयोग तथा राहत उपलब्ध गराउने तथा उद्योगहरूको नियमन गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित, सहज, सरल, प्रभावकारी तथा पारदर्शी बनाउन बाञ्छनीय भएकोले,

औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७५ को दफा ३२ र दफा ४४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश सरकारले यो कार्यविधि बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यो कार्यविधिको नाम "विपद्जन्य घटनाबाट क्षतिग्रस्त उद्योगलाई सहयोग तथा राहत प्रदान गर्ने कार्यविधि, २०७९" रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

(क) "उद्योग" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम उद्योग सञ्चालनको अनुमति प्राप्त गरी विपद्जन्य घटना हुँदाका बखत वा हालसम्म अविच्छिन्न रूपमा सञ्चालनमा रही विपद्बाट प्रभावित वा क्षति पुगेका प्रदेश भित्रका लघु, घरेलु वा साना उद्योग सम्झनु पर्छ।

(ख) "कार्यालय" भन्नाले मन्त्रालय मातहतका जिल्लास्थित घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय सम्झनु पर्छ।

(ग) "कोष" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको उद्योग प्रवर्द्धन कोष सम्झनु पर्छ।

(घ) "मन्त्रालय" भन्नाले प्रदेश सरकारको उद्योग सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(ङ) "विपद्जन्य घटना" भन्नाले आगलागी, बाढी, पहिरो, भूकम्प, आँधी, हुरी, डुबान, चट्याङ जस्ता विपद्लाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रचलित कानूनमा विपद् भनी उल्लेख भएका घटनालाई समेत जनाउँछ।

(च) "सहयोग तथा राहत" भन्नाले यस कार्यविधि बमोजिम मन्त्रालयले प्रदान गर्ने विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगलाई उपलब्ध गराईने सहयोग तथा राहत रकम सम्झनु पर्छ।

सचिव

(छ) "समिति" भन्नाले दफा ५ बमोजिमको बैठन भएको कोष सञ्चालक एवं सहयोग तथा राहत व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ।

(ज) "सदस्य" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष तथा सदस्य सचिवलाई समेत जनाउँछ।

३. कोषको स्थापना: (१) मन्त्रालयले "उद्योग प्रवर्द्धन कोष" नामको एक छुट्टै कोष स्थापना गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरू रहनेछन्:-

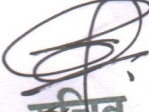
- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ग) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको अनुमतिमा स्वदेशी व्यक्ति वा संघ संस्थाबाट प्राप्त रकम,
- (घ) निजी तथा सहकारी क्षेत्रबाट प्राप्त रकम,
- (ङ) उद्योगहरूले जम्मा गरेको रकम,
- (च) समय समयमा विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त रकम।

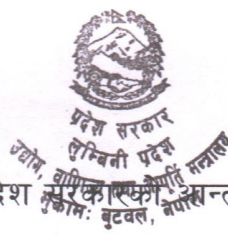
(३) कोषको रकम प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले तोकेको कुनै बाणिज्य बैंक वा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको एकल खाता कोष प्रणाली अन्तर्गतको विविध खातामा जम्मा गरिनेछ।

४. कोष रकमको प्रयोग: कोषको रकम यस कार्यविधि बमोजिम विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगहरूलाई सहयोग तथा राहत रकम उपलब्ध गराउने कार्यमा मात्र प्रयोग गरिनेछ।

५. कोष सञ्चालक एवं सहयोग तथा राहत व्यवस्थापन समिति: (१) कोषको व्यवस्थापन र सञ्चालन तथा विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगलाई सहयोग तथा राहत वितरण लगायतको व्यवस्थापन गर्ने कार्यको लागि देहाय बमोजिमको एक कोष सञ्चालक एवं सहयोग तथा राहत व्यवस्थापन समिति रहनेछ:-

(क) सचिव, मन्त्रालय	अध्यक्ष
(ख) अधिकृत प्रतिनिधि, प्रदेश सरकारको आर्थिक मामिला विषय हेर्ने मन्त्रालय	सदस्य

सचिव

- (ग) अधिकृत प्रतिनिधि, प्रदेश सरकारको अन्तरिक मामिला
विषय हेर्ने मन्त्रालय सदस्य
- (घ) अधिकृत प्रतिनिधि, प्रदेश सरकारको कृषि
विषय हेर्ने मन्त्रालय सदस्य
- (ङ) मन्त्रालयबाट मनोनित प्रदेशस्तरीय घरेलु तथा साना उद्योग
महासंघमा आबद्ध एक जना महिला सहित दुईजना उद्योगी सदस्य
- (च) प्रमुख, उद्योग हेर्ने महाशाखा, मन्त्रालय सदस्य सचिव

(२) समितिले आवश्यकतानुसार विपदसँग सम्बन्धित विषय विज्ञ तथा अन्य संघ संस्थाका तीन जना सम्म प्रतिनिधिलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) समितिको मनोनित सदस्यको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ। मनोनयन गर्ने निकायले निजहरुको म्याद आवश्यकतानुसार एक वर्ष सम्म थप गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस कार्यविधि विपरितको कुनै काम गरेमा वा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार विपरित हुने गरी काम गरेमा मन्त्रालयले मनोनित सदस्यलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ।

६. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: (१) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

(२) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछ।

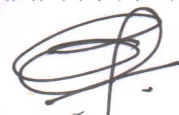
(३) समितिको निर्णय समितिको अध्यक्ष र सदस्य सचिवबाट प्रमाणित हुनेछ।

(४) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(५) समितिको बैठक भत्ता प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।।

७. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) विपदजन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगहरुको पहिचान तथा नियमन गर्ने,

सचिव

- (ख) कोषको व्यवस्थापन तथा सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (ग) विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगहरूलाई दिईने सहयोग तथा राहत रकमको मापदण्ड तथा सीमा कायम गरी राहत वितरण गर्ने,
- (घ) सहयोग तथा राहत रकम प्रभावकारी रूपमा वितरण गर्न निजी तथा सहकारी क्षेत्र, उद्योगीहरू एवं अन्य सरोकारवालाहरूसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने,
- (ङ) सहयोग तथा राहत रकम वितरणको अनुगमन, निरीक्षण तथा मूल्याङ्कन गर्ने र आवश्यकतानुसार सुझाव तथा निर्देशन दिने,
- (च) विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगको आवश्यकतानुसार स्थलगत निरीक्षणमा कर्मचारी खटाउने,
- (छ) सहयोग तथा राहत वितरणको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालयमा पेश गर्ने,
- (ज) सहयोग तथा राहत वितरण र सोसँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्ने,
- (झ) विपद्जन्य घटना अभिलेखीकरण गर्ने निकायसँग अभिलेख माग गर्ने,
- (ञ) प्रदेश सरकार तथा मन्त्रालयले तोकेका अन्य कार्य गर्ने।

(२) समितिले आफ्नो कार्यमा थप सहजीकरण, विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगहरूको स्थलगत निरीक्षण, कार्यालयबाट प्राप्त विवरणको अध्ययन, क्षतिको प्राविधिक मूल्याङ्कन लगायतका सहयोग तथा राहत सम्बन्धी अन्य कार्यमा सहयोग गर्न आवश्यकता अनुसार देहाय बमोजिमको तीन सदस्यीय उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ र त्यस्तो उपसमितिको कार्य क्षेत्रगत शर्त समितिले तोके बमोजिम हुनेछः

- (क) महाशाखा प्रमुख, औद्योगिक प्रवर्द्धन महाशाखा, मन्त्रालय - संयोजक
- (ख) सम्बन्धित कार्यालयको कार्यालय प्रमुख - सदस्य
- (ग) मन्त्रालयका सचिवले तोकेको अधिकृत एक जना - सदस्य

८. सहयोग तथा राहत रकमको लागि निवेदन दिनुपर्ने: (१) विपद्जन्य घटनाबाट क्षति भएको उद्योगले विपद्जन्य घटना घटेको पैंतीस दिनभित्र देहायका कागजातहरू संलग्न गरी

सचिव

सम्बन्धित कार्यालयमा सहयोग तथा राहतको लागि अनुसूची - १ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्नेछः-

- (क) उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
  - (ख) कर चुक्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
  - (ग) उद्योग सञ्चालकको नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
  - (घ) स्थायी लेखा नम्बर/मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
  - (ङ) विपद्जन्य घटनाको क्षतिको मूल्याङ्कन सहितको प्रहरी सर्जमिन मुचुल्का तथा घटनासँग सम्बन्धित तस्वीरहरू,
  - (च) सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस पत्र,
  - (छ) यस कार्यविधि बमोजिम पाउन सक्ने सहयोग तथा राहतको लागि अन्य कुनै सरकारी निकायबाट सहयोग तथा राहत नपाएको स्व-घोषणापत्र वा कुनै निकायबाट सहयोग तथा राहत रकम पाएको भए सोको प्रमाण खुल्ने कागजात ,
  - (ज) मन्त्रालय वा कार्यालयले निर्णय गरि तोकेका अन्य विवरण।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन कार्यालयले आवश्यकतानुसार प्रारम्भिक जाँचबुझ गरी सिफारिससाथ मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त निवेदन मन्त्रालयमा प्राप्त भएपछि समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी सहयोग तथा राहत सम्बन्धमा निर्णय गर्नेछ।
- (४) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोष स्थापना हुनु अघी सहयोग तथा राहतका लागि प्राप्त भएका निवेदन तथा यस कार्यविधि बमोजिम परेका अन्य निवेदनका सम्बन्धमा कोष सञ्चालक एवं सहयोग तथा राहत व्यवस्थापन समितिले आवश्यक छानवीन गरि कार्यविधि अनुसारको सहयोग तथा राहत उपलब्ध गराउन सक्नेछ।
९. राहत रकमको सीमा निर्धारण र भुक्तानी: (१) समितिले विपद्जन्य घटनाबाट क्षति भएका उद्योगलाई दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिमका कागजात, उद्योगको क्षतिको प्रकृति र आवश्यकतानुसार समिति/उपसमिति/कार्यालयको स्थलगत प्रतिवेदन समेतका आधारमा एउटा

सचिव

उद्योगलाई बढीमा पाँच लाख वा वास्तविक क्षति भएको रकमको पचास प्रतिशतमध्ये जुन कम हुन आउँछ सो बराबरको राहत रकम प्रदान गर्ने निर्णय गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिबाट निर्णय भए अनुसारको सहयोग तथा राहत रकम मन्त्रालयले सम्बन्धित उद्योगको बैङ्क खातामा नियमानुसार सोझै भुक्तानी गर्नेछ।

१०. कोषको सञ्चालन: कोषको सञ्चालन समितिको अध्यक्ष वा निजले तोकेको मन्त्रालयको अधिकृतस्तरको बरिष्ठ कर्मचारी र मन्त्रालयको लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ।

११. दोहोरो सुविधा पर्न नहुने: एउटै उद्योगले अन्य कुनै सरकारी निकायबाट विपद्जन्य घटनाबाट प्रभावित उद्योगले पाउने सहयोग तथा राहत स्वरूप कुनै सहयोग वा रकम प्राप्त गरेको भए सो उद्योगलाई सोहि प्रयोजनमा यस कार्यविधि बमोजिमको राहत रकम उपलब्ध गराइने छैन।

१२. लेखा र लेखापरीक्षण: (१) कोषको आय व्ययको लेखा प्रचलित लेखा प्रणाली बमोजिम राख्नु पर्नेछ।

(२) कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ।

१३. समितिको प्रशासनिक खर्च: समितिको लागि आवश्यक पर्ने प्रशासनिक खर्च मन्त्रालयको नियमित बजेटबाट उपलब्ध गराइनेछ।

१४. कोषको सचिवालय: मन्त्रालयको औद्योगिक प्रवर्द्धन महाशाखाले कोषको सचिवालयको काम गर्नेछ।

१५. प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने: (१) समितिले आफुले गरेको कार्यको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त समितिले वर्ष भरिमा सञ्चालन गरेको कार्यक्रम, विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त रकम, खर्च भएको राहत रकम, गत आर्थिक वर्षमा खर्च नभई बाँकी रहेको रकम, कार्यक्रमबाट भएको उपलब्धी तथा भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार समेतका विषयहरू समावेश गर्नुपर्नेछ।

१६. अभिलेख राख्नुपर्ने: समितिबाट सम्पादित कार्यहरूको विवरण तथा निर्णयको अभिलेख कोषको सचिवालयले राख्नु पर्नेछ।

सचिव

१७. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन: कोषबाट सहयोगी बन्दा राहत उपलब्ध गराउने उद्योगको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन मन्त्रालय, समिति र सम्बन्धित कार्यालयले गर्न सक्नेछ।
१८. निर्देशन दिन सक्ने: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय तथा मन्त्रालयले समितिको काम कारवाहीका सम्बन्धमा समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।
१९. कोषको रकम फ्रिज नहुने: कोषको रकम खर्च नभई आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेमा त्यस्तो रकम फ्रिज हुने छैन।
२०. अधिकार प्रत्यायोजन: समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकार आवश्यकता अनुसार समितिको अध्यक्ष वा सदस्यलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।
२१. कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था: (१) यस कार्यविधि बमोजिम सहयोग तथा राहत प्राप्त गर्ने उद्देश्यले झुठ्ठा विवरण पेश गरेको वा राहतको दुरुपयोग गरेको प्रमाणित भएमा मन्त्रालयले उद्योगीसँग सहयोग तथा राहत बापत भुक्तानी भएको रकम सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गर्नेछ।
- (२) विपद्जन्य घटना हुनुमा उद्योगको आफ्नै लापरवाहीको कारण उक्त घटना सिर्जना भएको भए त्यस्ता उद्योगलाई यस कार्यविधि बमोजिमको सहयोग तथा राहत रकम उपलब्ध गराइने छैन।
२२. कोषको खारेजी: (१) कुनै कारणले कोष सञ्चालन गर्न आवश्यक नभएमा प्रदेश सरकारले कोष खारेज गर्न सक्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कोष खारेज भएमा कोषमा रहेको रकम स्वतः प्रदेश सरकारमा हस्तान्तरण हुनेछ।
२३. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार: यस कार्यविधिको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा समस्या परेमा बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार मन्त्रालयलाई हुनेछ।
२४. खारेजी र बचाउ: (१) "उद्योग प्रवर्द्धन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९" खारेज गरिएको छ।
- (२) यस अंघि "उद्योग प्रवर्द्धन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९" बमोजिम भएका कामहरू यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ।

सचिव

अनुसूची - १

(दफा ८ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

निवेदनको ढाँचा

श्री.....घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

.....

बिषय: राहत उपलब्ध गराई दिनुहुन।

प्रस्तुत विषयमा मेरो/हाम्रो .....मा दर्ता भएको .....उद्योग,.....मितिमा .....प्रकृतिको क्षतिबाट असर गरी ..... रकम बराबरको नोक्सान भएकोले नियमानुसार सहयोग तथा राहत रकम उपलब्ध गराईदिनुहुन देहाय बमोजिमका आवश्यक कागजात सहित यो निवेदन पेश गरेको छु/छौं।

संलग्न कागजातहरू

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

निवेदकको नाम:

ठेगाना:

सम्पर्क नम्बर:

उद्योगको नाम:

उद्योगको किसिम:

दस्तखत:

सचिव